

# کتاب مرجع دفاع غیر عامل

(در صنعت، بیدارستان، مدارس و مجتمع های شهری)

مهندس سعید رحیمی هردورودی

مهندس امید حمامی تتماج

مهندس احسان صادقی صدر

سرشناسه : رحیمی هردودی، سعید، ۱۳۵۹-  
 عنوان و نام پدیدآور : کتاب مرجع دفاع غیرعامل (در صنعت، بیمارستان، مدارس و مجتمع‌های شهری) / سعید  
 رحیمی هردودی، امید حمای‌تتاج، احسان صادقی‌صدر.  
 مشخصات نشر : تهران: آرویح ایرانیان، ۱۳۹۷.  
 مشخصات ظاهری : ۲۵۸ص.  
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۰۴-۳۵۱-۱  
 وضعیت فهرست نویسی : فیا  
 یادداشت : کتابنامه:ص:۲۵۱.

موضوع : دفاع غیرنظامی — پیش‌بینی‌های ایمنی  
 موضوع : Civil defense — Safety measures  
 موضوع : دفاع غیرنظامی — ایران — پیش‌بینی‌های ایمنی  
 موضوع : Civil defense — Iran — Safety measures  
 موضوع : ساختمان‌های بیمارستان — طرح و ساختمان  
 موضوع : Hospital buildings — Design and construction  
 موضوع : بیمارستان‌ها — پیش‌بینی‌های ایمنی  
 موضوع : Hospitals — Safety measures  
 موضوع : ساختمان‌های مدارس — طرح و ساختمان  
 موضوع : School buildings — Design and construction  
 شناسه افزوده : حمای‌تتاج، امید، ۱۳۵۲-  
 شناسه افزوده : صادقی‌صدر، احسان، ۱۳۶۰-  
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ک۲ / ۵۸۰۲۶ / ۵۸۰۲۶  
 رده بندی دیویی : ۳۶۳/۳۵  
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۴۶۱۰۴۰

انتشارات آرویح ایرانیان

## کتاب مرجع دفاع غیرعامل

(در صنعت، بیمارستان، مدارس و مجتمع‌های شهری)

مهندس سعید رحیمی هردودی / مهندس امید حمای‌تتاج

مهندس احسان صادقی‌صدر

چاپ و نشر: آرویح ایرانیان

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۲۵۰۰ تومان

چاپ اول: ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۰۴-۳۵۱-۱

آدرس دفتر: خیابان شریعتی، بالاتراز سه راه طالقانی، خیابان جواد کارگر، پلاک ۱۴، واحد ۷

تلفن: ۷۷۵۳۷۰۷۶

آدرس چاپخانه: خیابان شریعتی، بالاتراز سه راه طالقانی، پلاک ۱۸۱

تلفن ۷۷۵۰۰۵۶۵

## فهرست مطالب

|                                           |  |
|-------------------------------------------|--|
| فصل اول                                   |  |
| مفاهیم و کلیات دفاع غیرعامل / ۱۱          |  |
| فصل دوم                                   |  |
| جنگ‌شناسی و دفاع غیرعامل / ۵۹             |  |
| فصل سوم                                   |  |
| تنویری پنج حلقه استراتژیک و اردن / ۷۰     |  |
| فصل چهارم                                 |  |
| تهدیدات و بحران‌های ملی / ۸۳              |  |
| فصل پنجم                                  |  |
| ابزارها و تجهیزات تهدید / ۹۷              |  |
| فصل ششم                                   |  |
| آمایش سرزمین و امنیت ملی / ۱۳۹            |  |
| فصل هفتم                                  |  |
| مکان‌یابی و افاد در دفاع غیرعامل / ۱۶۷    |  |
| فصل هشتم                                  |  |
| دفاع غیرعامل در اماکن و استحکامات / ۱۷۹   |  |
| فصل نهم                                   |  |
| دفاع غیرعامل و ساختمانهای جمعی شهری / ۱۹۳ |  |
| فصل دهم                                   |  |
| دفاع غیرعامل و ایمن سازی مدارس / ۲۱۳      |  |
| فصل یازدهم                                |  |
| دفاع غیرعامل و بیمارستان / ۲۲۳            |  |
| منابع / ۲۵۱                               |  |

## مقدمه

تاریخ زندگانی هر موه با عنصر جنگ همراه بوده است. این واقعیت به قدری ملموس و تأثیرگذار بوده که به عنوان یک پدیده اجتماعی پذیرفته شده و جامعه‌شناسان بخشی از تئوریکات خود را پیرامون آن و تأثیرات عمیقی که بر زندگانی انسانها می‌گذارد اختصاص داده‌اند. بر همین اساس انسانها عامل دفاع را در سطوح مختلف مورد استناد قرار داده و واژه پدافند به عنوان یک اصطلاح گویا برای دفاع در ادبیات امروز تعریف شده است و در یک دید کلان و در دو بخش پدافند عامل و غیرعامل تعریف گردیده است. در این راستا پدافند غیرعامل با توجه به خوی تجاوزگرایانه، زیادطلبانه و سیری‌ناپذیر استکبار جهانی، به یک اصل مهم، حیاتی و بسیار تعیین‌کننده تبدیل شده است.

امروزه با پیشرفت فناوری و پیچیدگی درنوع تسلیحات، کارگیری شده بر سرعت جنگ و اثرات مخرب و نامطلوب آن به شدت افزوده شده است و چنانچه کشوری نتواند در طرح‌ریزی و اجرای موفق این نوع پدافند به گونه‌ای که هرگونه تفکر سلطه‌طلبانه را خنثی نماید، عمل کند. به طور قطع حیات سیاسی و اقتصادی و ... خود را به مخاطره انداخته و زمینه اضمحلال خویش را فراهم آورده است. تجارب حاصل از هشت سال دفاع مقدس مؤید این امر است که دشمن مهاجم برای درهم شکستن اراده ملت و نابودی توان اقتصادی و زیرساخت‌های اساسی و از همه مهمتر توان نظامی کشور، عمده توجه خود را صرف شناسایی و بمباران و انهدام مراکز حیاتی و حساس می‌نماید و پدافند

غیرعامل یکی از بهترین و مطلوبترین راهکارها برای خنثی سازی این حملات می باشد. از اولین گام های مؤثر در سازماندهی پدافند غیرعامل که بتواند طرح ریزی مناسب، برنامه ریزی لازم و اجرایی موفق، اثربخش و کارا را امکان پذیر نماید تدوین راهبرد آن است.

مثلت خوشبختی بشر شامل سه ضلع سلامت، رفاه و امنیت است. امنیت در کشورها چالشی بسیار بزرگ است. زیرساخت ها، ترکیبی بسیار پیچیده از تجهیزات، سیستم ها و عملیات می باشند که در برابر گستره متنوعی از تهدیدات، آسیب پذیر می باشند. ماهیت فراگیر و به هم مرتبط این زیرساخت ها، آنها را تبدیل به اهداف پر ارزش برای بهره برداری دشمن می نماید. با توجه به گستردگی اندازه و محدوده اهداف احتمالی، هرگز نمی توان تصور کرد که همه چیز را همیشه و در همه وقت می توان در برابر تهدیدات احتمالی حفظ کرد.

تفکر ساخت و احداث دیوارها، خطوط و دژهای دفاعی از قدیم الایام به عنوان یک اقدام دفاعی با هدف سنگین کردن و ایجاد مانع در مسیر تهاجم دشمن و ممانعت از مواجه شدن با حملات، فلک گیرانه مورد توجه دولت های مختلف بوده و با وجود تغییر و تکامل سلاح ها و روش های تهاجمی، کماکان با تغییر شکل و کاربری آنها متناسب با نوع تهدیدات به شکل های دیگری همانند تونل ها، پناهگاه های چندمنظوره، سازه های زیرزمینی، دیوارها و موانع دفاعی الکترونیکی در ملاحظات دفاعی کشورها مورد توجه قرار دارند.

بنابراین امروزه کاربرد گسترده اصول پدافند غیرعامل با انواع روشها و تکنیک های غیرنظامی، توان دفاعی کشورها در برابر حملات نظامی دشمن را ارتقا داده و نقش مهمی در بازدارندگی ایفا می نماید.

در سراسر زندگی بشر که قدمتی چند هزار ساله دارد دفاع به انواع گوناگون وجود داشته است و بشر اولیه با استفاده از غارها و شیارها، درختان جنگل و دیگر امور طبیعی و مصنوعی به دفاع از خویش پرداخته است لکن در اندیشه رهبران و فرماندهان بزرگ، همواره رهنمودهایی از چگونگی دفاع مؤثر وجود داشته که بر غنای آن افزوده است.

حضرت امیرالمومنین (ع) در نهج البلاغه می فرمایند: هرگاه به دشمن رسیدید

یا او به شما رسید، لشکرگاه خویش را بر فراز بلندی‌ها یا دامنه کوه‌ها و یا بین رودخانه‌ها قرار دهید تا پناهگاه شما و مانع هجوم دشمن باشد. جنگ را از یک سو یا دوسو آغاز کنید و در بالای قلّه‌ها و فراز تپه‌ها، دیده‌بان بگمارید، مبادا دشمن از جایی که می‌ترسید یا از سویی که بیم ندارید، ناگهان بر شما یورش آورد! و بدانید که پیشاهنگان سپاه دیده‌بان لشکریانند، و دیده‌بانان طلبه‌داران سپاهند. از پراکندگی بپرهیزید، هرجا فرود می‌آید، باهم فرود بیایید، و هرگاه کوچ می‌کنید همه با هم کوچ کنید؛ و چون تاریکی شب شما را در حالت نپزده‌داران را پیرامون لشکر بگمارید، و نخواهید مگر اندک، چونان آب در دهن چرخاندن و بیرون ریختن.

حضرت امام (ره) معمار بزرگ انقلاب در توجه به این امر می‌فرمایند: رعایت اصول ایمنی، حفاظتی، مراکز و صنایع و ایجاد پناهگاههای جمعی برای مردم و کارگران اختصاص به زمان جنگ ندارد بلکه طریقه احتیاط در هر شرایط است. در هر شرایطی باید منبیه دفاعی کشور در بهترین وضعیت باشد. مردم در طول سالهای جنگ و مبارزه با دشمن کینه و قساوت و عداوت دشمنان خدا و خود را لمس کرده‌اند. باید خسر تهاجم جهانخواران به شیوه‌ها و شکلهای مختلف را جدی بگیرید. به هم ملت، بن، گوار ایران و مسئولین عرض می‌کنم چه در جنگ و چه در صلح بزرگترین ساد اندیشی این است که تصور کنیم جهانخواران خصوصاً آمریکا و شوروی این ما، اسلام عزیز دست برداشته‌اند. لحظه‌ای نباید از کید دشمنان غافل بمانیم.

فرماندهی معظم کل قوا در مقاطع مختلف رهنمودهای خاصی را جهت اتخاذ سیاستهای جدید دفاعی، امنیتی و حفظ هوشیاری در برابر تهدیدات و توطئه‌های دشمن در حفاظت از مرکز ثقل و تأسیسات زیربنایی کشور بیان فرموده‌اند که رعایت اصول پدافند غیرعامل در تمامی سطوح از اهم آنها محسوب می‌شود. این سیاستها به صورت قانون، آئین‌نامه‌ها و بخشنامه از سوی مقامات مسئول (حقیقی و حقوقی) به سازمانهای کشوری و لشگری جهت اجرا ابلاغ گردیده است.

صدر اوامر مقام معظم رهبری مبنی بر تشکیل سازمان پدافند غیرعامل کشور در سال ۱۳۸۲، آغاز ایجاد یک سازمان پایدار و منسجم در تقسیم مسئولیت‌ها و تدوین سیاست‌ها و نظارت مستمر تخصصی بر اقدامات و

طرح‌های پدافند غیرعامل کشور محسوب می‌گردد.

هدف از تدوین سند راهبردی سازمان پدافند غیرعامل، تعیین جهت‌گیری کلان سازمان (مأموریت، چشم‌انداز، ارزشهای محوری و اصول)، اهداف، راهبردها و اولویت‌بندی آنها به منظور پیاده‌سازی زیرساختهای لازم برای ارائه خدمات پدافند غیرعامل در سطح کشور است.

مقام معظم رهبری (حفظه...) می‌فرمایند: پدافند غیرعامل مانند شعله‌ای بلند شود. اگر محافظت نظامی (پدافند غیرعامل) نباشد، تمامی دستاوردهای فرهنگی، اقتصادی، علمی و سیاسی در یک نصف روز هدر می‌رود. دفاع جزئی از هویت یک ملت ریشه‌دار است. هرملتی که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند در واقع ریشه‌دار نیست. هرملتی که اهمیت دفاع را درک نکند به یک معنا زنده نیست. این، وعصره را قبلاً هم ابلاغ کرده‌ایم و الان هم تأکید می‌کنم که باید تدابیر کارساز در باب پدافند غیرعامل را عملی کنید.

مائوتسه تونگ در مورد پدافند غیرعامل و امنیت آن می‌گوید: برای غلبه به دشمن و کسب پیروزی باید همه تلاش خود را در جهت مهر و موم کردن چشم‌ها و گوشه‌های دشمن و کور و کر نمودن او بکیم و فکر و مغز فرماندهانش را گیج و مغشوش نماییم.

در این کتاب تلاش شده توجه خوانندگان به این امر مهم جلب شده و بتوانند با استفاده از آن، اقدامات عملی را در مرکز مورد نظر، اجرا نمایند. باشد که مورد توجه قرار گیرد. ان‌شا...!